

„Talismanul” scris de Walter Scott ne poartă în lumea bătăliilor medievale dintre creştini, conduşi de Richard I “Inimă de leu” şi musulmani, conduşi de Saladin. Nu acurateţea faptelor istorice primează acum, după 900 de ani de la desfăşurarea lor, ci, cred eu, cavalerismul combatanţilor, spiritul lor de “fair-play”. Autorul subliniază în roman diferenţele dintre religii, mentalităţi, concepţii şi cam ce era la modă pe la 1200. Un cavaler cruciat şi un luptător musulman se întâlnesc pe malurile Mării Moarte,

„numită în acelaşi timp şi lacul Asfaltit, mare închisă, în care se varsă apele Iordanului, dar ea însăşi neavînd nicio scurgere.”

Walter Scott ştie să combine textul biblic cu descriera sugestivă a mării mai înainte amintite:

„Lespezi de spumă vâscoasă, care se cheamă naft, pluteau deasupra apelor domoale şi întunecate, sporind volburile de aburi, ca şi cum ar fi vrut să adeverească pe deplin înfricoşătoarea poveste a lui Moise.”

Cruciatul crede atât în lucrurile sfinte, cât şi în spada lui, fiind

„obişnuit să-şi privească spada drept cel mai credincios tovarăş şi gândurile cucernice drept cei mai buni însoţitori.”

Îmi place modul cum Walter Scott ne comsideră martori la întâmplările care urmează să apară. El spune “cruciatul nostru”, vrând parcă să devenim participanţi implicati emoţional la viitoarele fapte de vitejie.

“Cavalerul mergea singur prin zona aridă a Mării Moarte, pentru că mica suită, ce-l însoţise dincolo de hotarul ţării în care se născuse, se răzleţise, pe măsură ce i se micşorau şi mijloacele de întreţinere şi singurul scutier ce-i ma rămăsese era bolnav la pat, şi deci în

neputinţă de a-şi urma stăpânul. Aşadar, călătorea singur[…].”

Prezenţa eroului lui Scott în preajma Mării Moarte e explicabilă: a fost trimis de “mai marii Sfintei Cruciade” cu un mesaj de pace către Saladin. Fiind şi un cavaler plin de virtute, doar unul ca el putea primi o misiune atât de riscantă.

„Pe vremurile cavalerismului, încredinţarea unei misiuni periculoase sau trimiterea într-o aventură plină de primejdii era adesea un mijloc de răsplată pentru faptele de vitejie săvârşite, socotindu-se acest lucru drept o laudă pentru isprăvile precedente - după cum într-un urcuş anevoios pe munte, căţărarea pe o stâncă mai înaltă duce spre locuri şi mai periculoase.”

Cruciatul îl observă de departe pe duşmanul său, şi el tot singur:

„atunci putu acesta să-şi dea seama că spre el venea un războinic călare; în cele din urmă, după turban, suliţa lungă şi burnusul verde, recunoscu numaidecât în el un călăreţ sarazin. „în pustiu, nimeni nu întâlneşte un prieten", zice un proverb oriental.”

Burnusul este o manta de lână cu glugă, specific arăbească.

Creştinul

„se pregăti să înfrunte pe străin cu liniştea şi încrederea în sine a războinicului obişnuit să învingă.”

Pe la 1200 limba internaţională nu era engleza…

„Se apropie de creştin, cu mîna dreaptă întinsă, dar fără ameninţare.

— Pogoare pacea între neamurile noastre - rosti el în limba franceză, ce slujea de obicei ca mijloc de înţelegere între cruciaţi şi vrăjmaşii lor... Pentru ce ne-am război? Hai să facem pace."

Pacea…un moment rar în acele vremuri, apreciat de toţi războinicii…

„In vreme de război şi de primejdie, au fost întotdeauna şi zile paşnice, liniştite; şi aceasta cu atît mai mult în timpurile feudale, în care meşteşugul războiului era principala îndeletnicire a omenirii, ceea ce făcea ca răstimpurile de pace, sau mai curând de încetare a focului, să fie mult preţuite de războinicii care le gustau atât de rar şi care le iubeau cu atât mai mult cu cât erau mai trecătoare."

Creştinul şi sarazinul "bat palma", şi merg unul lângă altul fără niciun gând de a încălca convenţia de pace dintre ei:

„Deosebirile de credinţă şi zelul fanatic care-i însufleţea atât pe apărătorii crucii cât şi pe cei ai semilunei, erau îmblânzite de un simţământ firesc unor nobili războinici, cultivat de spiritul şi mentalitatea cavalerilor."

Walter Scott ne spune despre obiceiurile culinare ale celor doi cavaleri:

„Sarazinul se ospăta cu multă cumpătare. Un pumn de curmale, o bucată de pâine de orz, aproape necoaptă. Ospăţul creştinului, deşi destul de simplu, era mai atrăgător. O bucată de slănină de porc, sărată, lucru nesuferit în ochii musulmanilor, alcătuiau temeiul gustării, iar setea şi-o potoli sorbind de câteva ori din burduful aninat la şold, în care se afla pesemne o băutură mai plăcută decît unda limpede a izvorului. Mâncă cu o poftă şi bău cu o sete, pe care sarazinul nu le socoti potrivite cu potolirea unei nevoi pur trupeşti."

Călătorind unul lângă celălalt, cei doi cavaleri discută despre obiceiurile de unde vin. Cum e mai bine: o singură nevastă, o singură soţie, sau mai multe? Arătându-i inelul cu diamante, cruciatul spune:

„Sarazinule, dragostea pe care o dăruieşte un cavaler unei singure frumoase, gingaşe şi credincioase, e adamantul între dragostea pe care o împarţi între soţiile tale roabe, sau între roabele din care ai făcut soţii. E lipsită de preţ, ca şi scânteietoarele fărâme ale adamantului spart.”

Nici răspunsul arabului nu se lasă mai prejos:

„Pe sfânta Kaaba! strigă emirul - eşti un nebun care ţine lanţul lui de fier, ca şi cum ar fi de aur. Priveşte mai de aproape inelul acesta. Şi-ar pierde jumătate din frumseţe, dacă piatra din mijloc, care îi face legătura, n-ar fi înconjurată de celelalte pietre preţioase, mai mici, care îi sporesc strălucirea.”

Cavaleri neînfricaţi, luptători pe care nimic nu-i poate opri în luptă, dar şi firi romantice…

”
Numai mângâierea bărbatului dă femeii frumuseţe şi farmec, după cum undele râului încetează de a mai avea strălucire atunci cînd apune soarele!
"

Cei doi cavaleri ai deşertului se prezintă:

„Printre cavalerii crucii, mă numesc Kenneth, cavalerul Leopardului.[…] Află, vrednic cavaler al Leopardului, că eu sunt Sheerkohf, Leul Munţilor, şi că în întregul Kurdistan, de unde am pornit nu-i neam mai de frunte decât acela al lui Seljook.”

Discuţiile dintre cei doi cavaleri dau, după părerea mea, frumuseţe acestui roman

Iată un exemplu:

„…dacă, în sfârşit, mi-aş trimite arcul, zece mii de călăreţi s-ar împrăştia prin tot pustiul. Şi tu numai cu cincizeci de călăreţi ai venit să cucereşti o ţară asupra căreia sunt unul dintre cei mai vajnici stăpânitori?

— Pe sfânta cruce! sarazinule, ar trebui să ştii, mai înainte de a te făli astfel, că o mănuşă de fier poate să zdrobească un întreg roi de bondari.

— Da, dar mai întâi trebuie să-i prinzi în palmă - răspunse sarazinul, cu un zîmbet.”

Sarazinul nu înţelege logica acţiunilor regelui Richard I, şi trebuie să recunoaştem că ceva dreptate are…

„— Pe barba lui Saladin, nazarinene, dacă aceasta nu-i o faptă copilărească şi vrednică de un copil! Să râd ar trebui de un gând atât de copilăresc al marelui vostru sultan care vine pe meleagurile acestea să cucerească pustiuri şi stânci, înfruntând stăpânitori care au oştiri de douăzeci de ori mai mari, în vreme ce-şi lasă sub alt sceptru o parte din neîncăpătoarea insulă în care s-a născut cu drepturi de stăpân.”

Orice acţiune se poate argumenta:

„… lumină a cerului! Dacă regele Angliei n-ar fi pornit în cruciadă pe temeiul că nu e suveran al Scoţiei, ar fi însemnat că eu şi oricare alt credincios scoţian îngăduiam semilunei să strălucească pentru totdeauna deasupra zidurilor Sionului.”

Musulmanul are o părere interesantă despre oamenii pe care în mod obişnuit îi considrăm nebuni:

„…musulmanul care credea, ca întreg Orientul, că nebunii se află sub înrâurirea unei inspiraţii. Află, creştine, că atunci cînd un ochi e stins, celălalt devine mult mai strălucitor; atunci când îţi lipseşte o mână, aceea care ţi-a rămas e mult mai vânjoasă şi mai sigură; de asemenea, atunci când judecata se tulbură şi nu-şi mai dă seama ce se întâmplă între oameni, cercetarea cerului e mult mai adâncă şi mai apropiată de dumnezeire."

Doi oameni, două religii…

„înainte de a se culca, cei doi războinici îşi făcură rugăciunea: musulmanul se întoarse cu faţa spre kebla, punct spre care se îndrepta în atari clipe orice slujitor al Profetului, rostindu-şi în şoaptă rugile-i păgâne. Creştinul însă, îndepărtându-se din preajma tovarăşului său, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie pîngărit de vecinătatea necredinciosului, îşi înălţă în faţă sabia cu mânerul în chip de cruce şi căzând în genunchi, ca în faţa simbolului mântuirii, îşi rosti rugăciunea cu o cucernicie sporită de amintirea primejdiilor prin care trecuse şi din care scăpase ca prin minune în ziua aceea..."

Richard I se îmbolnăveşte:

„Regele căzu pradă acelor friguri cumplite, caracteristice climei din Asia; curând, în ciuda tăriei şi a îndrăznelii fără seamăn, nu mai putu să se urce în şa, ori să ia parte la sfaturile războinicilor."

Lucru grav pentru o armată atât de eterogenă ca cea a cruciaţilor:

„Gândiţi-vă că boala majestăţii voastre a scăzut însufleţirea sfintei expediţii. Şi mai curând s-ar putea mişca o macara fără şurub şi fără scripete, decât oastea creştină fără regele Richard."

În aceste condiţii, unitatea expediţiei se destramă...

„În timpul bolii lui şi a împrejurărilor neprielnice în care se găseau cruciaţii, începură să se stîrnească din nou neînţelegeri între feluritele oşti care porniseră în cruciadă, aşa cum se deschid rănile vechi într-un organism şubrezit de boală."

Neînţelegerile dintre aliaţii lui Richard I scad dorinţa creştinilor de a-l înfrunta pe Saladin. În afară de aceasta,

„Din câte spunea arhiepiscopul, se părea însă că Saladin îşi aduna puterile celor o sută de triburi ale lui, iar monarhii din Europa, dezgustaţi în cele din urmă de feluritele pricini care făceau cruciada din zi în zi tot mai primejdioasă, luaseră hotărârea să înceteze lupta. Erau susţinuţi în această hotărâre de pilda regelui Franţei, care, dând asigurări că va aştepta mai întâi să-l vadă pe fratele său, regele Angliei, în deplină sănătate, spusese că după aceea are de gând să se întoarcă în Europa. Marele lui vasal, contele de Champagne, luase aceeaşi hotărâre; şi nu era de mirare, dacă Leopoid al Austriei, în urma umilirii pe care-o întâmpinase din partea lui Richard, părea să fie şi mai grăbit a părăsi o cauză a cărei căpetenie era mândrul său potrivnic."

Aşa cum cei doi cavaleri (Kenneth, cavalerul Leopardului şi Sheerkohf, Leul Munţilor) ştiu să se respecte unul pe altul, tot aşa ni-i prezintă Walter Scott şi pe marii lor regi. Saladin spune:

„— Mărite rege al Angliei - zise el - acum ne despărţim ca sa nu ne mai întâlnim nicicând; ştiu foarte bine că liga cruciaţilor a început să se destrame . Nu-mi stă în putinţă să-ţi dăruiesc acest Ierusalim pe care îl doreşti atât; pentru noi, e ca şi pentru voi, un oraş sfânt. Dar orice altceva îi va cere Richard lui Saladin, îi va fi dăruit cu bucuria cu care acest izvor îşi dăruieşte apele. Da, Saladin se va grăbi să-l slujească din inimă, chiar dacă acelaşi Richard ar fi singur în mijlocul pustiului, doar cu doi arcaşi după sine."

Cine-a ieşit atunci învingător contează prea puţin azi. Anatole France a avut dreptate când a spus:

"Povestirile istorice fără minciuni sunt foarte plictisitoare."